

UEKOETTER, FRANK, UR. MINING IN CENTRAL EUROPE. PERSPECTIVES FROM ENVIRONMENTAL HISTORY. MUNCHEN: RACHEL CARSON CENTER FOR ENVIRONMENT AND SOCIETY, 2012., 88 STR.

Knjiga »Mining in Central Europe. Perspectives from Environmental History« izašla je 2012. godine te ju je uređivao Frank Uekoetter. Frank Uekoetter povjesničar je koji se bavi temama povijesti okoliša. Knjiga je podijeljena na uvod i 5 poglavlja. Svakom od poglavlja autor je različit. Ovo djelo pokušaj je prikazivanja rudarstva u srednjoj Europi iz drugačije perspektive, tj. perspektive povijesti okoliša.

U uvodu ove knjige urednik ukratko govori o esejima od kojih je sastavljena knjiga.

Prvo poglavlje naslovljeno je »Reconstructing the History of Copper and Silver Mining in Schwaz, Tirok«. Autori ovog poglavlja su Elisabeth Breitenlecher, Marina Hilber, Joachim Lutz, Yvonne Kathrein, Alois Unterkircher i Klaus Oeggl. Autori ovog eseja ograničavaju se na područje Tirola, preciznije Schwaza, koji uzimaju kao primjer rudarstva na tom području. U eseju su objašnjeni razlozi rudarstva u ovom kraju te se navode sastavnice ruda koje su iskapane. Zatim se u eseju navode prva spominjanja rudarstva u Schwazu te se prolazi kroz kronologiju rudarstva u Schwazu i pokušava objasniti kako je ono utjecalo na razvoj samog mjesta. Među ostalim, navode se usponi i padovi rudarstva kroz stoljeća. Važan dio eseja su i rezultati istraživanja provedenih analizom peluda uzetog iz tla i radioaktivnog ugljena. Analiza je pokazala da su ovim krajem oko 600 godine vladale šume jele i smreke. Jednako tako autori su iznijeli rezultate istraživanja za kasnija razdoblja kada je proizvodnja srebra i bakra iz rudnika znatno pala i kada vegetacija polako ponovno zauzima ta područja.

Drugo esej u ovoj knjizi napisala je Laura Hollsten pod naslovom »Mercurial Activity and Subterranean Landscapes: Towards and Environmental History of mercury Mining in Early Modern Idrija«. Laura Hollsten finska je povjesničarka koja se i u svojem projektu »Mobile Metal: Mining of Flows of Mercury in the Early Modern Atlantic World« fokusirala na proučavanje rudarstva, posebice rudarenja žive. Ovaj esej proizašao je kao dio istraživanja na tom projektu. Na početku samog eseja autorica objašnjava važnost žive kod proučavanja povijesti okoliša iz razloga jer je živa tekući metal. Kao primjer rudnika žive navodi Idriju, rudarsko središte na području današnje zapadne Slovenije. Kroz slučaj Idrije autorica pokušava prikazati posljedice rudarenje žive. Kako bi to prikazala prepričava povijest rudarenja u Idriji i veliku važnost Idrije za cjelokupnu Europu, s obzirom na to da je Idrija bila glavni izvor žive za europsko pučanstvo. Jednako tako Hollsten se fokusira na posljedice rudarenja žive. Zbog velikog obujma rudarenja dolazi do zagađenja vode u kraju oko Idrije. Ljudi su se pak trovali živom na različite načine, što udišući pare ako su radili kao rudari u Idriji, što svjesno uzimajući živu kao začim. To su činili iako su znali još od antike da je živa toksična. Naposljetku autorica zaključuje kako je rudarenje žive utjecalo na ljude, ali i na cijeli krajobraz koji je tako promijenjen.

Treći esej je »Ore Mining in the Sauerland District in Germany: Development of Industrial Mining in a Rural Setting« autora Jana Ludwiga. U njemu se obrađuje tema rudarenja na području Sauerlanda, pretežito šumskog kraja na području zapadne Njemačke. Autor prolazi kroz povijest rudarstva u tom kraju i napominje kako je su sve do 19. st. rudnici u Sauerlandu ili lokalnog ili regionalnog značenje, ali nisu imali neko veće, industrijsku bit. Tek u 19. stoljeću oni postaju važni kao uspješni industrijski rudnici. Ta promjena utjecala je kao prva na razvoj ekonomije u tom kraju i sukladno tome veliku promjenu u ekonomskom životu stanovništva. U sličnoj mjeri industrijalizacija tih rudnika utjecala je na promjene u okolišu koji okružuje rudnike. Posebno mjesto u ovom eseju zauzima Ramsbeck, jedno od rudarskih središta Sauerlanda. Kao i mnoga druga mjesta, Ramsbeck je do 19. stoljeća bio malo selo na lijevoj obali rijeke Ruhr. Ubrzanom razvojem rudarstva dolazi i do razvoja samog sela koje dobiva na važnosti. Kroz esej objašnjavaju se promjene u Ramsbecku koje su uslijedile, što doseljavanjem novog stanovništva, što u okviru promjena u okolišu. Iako idejno zamišljen kao California Sauerlanda, Ramsbeck ipak nije doživio »američki san«. Već prve dvije zime pokazale su se katastrofalnim za rudnik s obzirom na to da su se doseljenici razboljeli u velikoj mjeri zbog loše izgrađenih kuća. Ipak rudarstvo je opstalo sve do 1974. godine.

Pretposljednji esej autora Sebastiana Haumanna naslovlje je »Ubiquitous Mining: The Spatial Patterns of Limestone Quarrying in Late Nineteenth-Century Rhineland«. Kao što je vidljivo iz samog naslova autor obrađuje temu rudarenja kamena vapnenca u kasnom 19. st. na području Rajnske oblasti. Kao primjer kamenoloma uzet je onaj na području Mettmanna. Autor ukratko prolazi kroz povijest rudarenja na području Mettmanna u 19. st. te se više fokusira na znanje o terenu na kojem su se nalazili kamenolomi i legalnim praksama vezanim uz kamenolome. Tlo s malim udjelom pjeska i gline bilo je povoljno za rudarenje vapnenca. Što se tiče zakona, rudarenje vapnenca bilo je manje obuhvaćeno njima, tj. zakon iz 1865. o rudarenju uopće nije obuhvaćao vapnenac. Na taj način su vlasnici kamenoloma vapnenca imali daleko veću slobodu što je posljedično rezultiralo i ubrzanom razvojem. Kada se i počelo zakonski uređivati rudarenje vapnenca to je prepušteno lokalnim vlastima, na koje su bogati vlasnici kamenoloma imali veći utjecaj.

Posljednji esej »Uranium Mining and the Environment in East and West Germany« autora Manuela Schramma pokušaj je obrađivanja teme rudarenja uranijuma. Za razliku od ostalih eseja ovaj se bavi 20. st., tj. vremenom hladnog rata kada je uranijum postao traženi metal. Važnost uranijuma bila je jednaka i za zapadne sile kao i za SSSR te se zbog toga počinje razvijati rudarenje uranijuma i u SR Njemačkoj, kao i u DDR-u. Brži i uspješniji u tome bili su u DDR-u gdje je rudarenje počelo odmah nakon rata dok se kod njihovih zapadnih sunarodnjaka to protegnulo do 1950ih godina. Nadalje se u eseju obrađuju teme zagađenja okoliša kao što je bilo ono kod Wismut AGa u DDR-u i Ellweilera i Manzeschwanda u SR Njemačkoj. U svakom od tih slučajeva zagađenje je ostavilo posljedice do danas. Ovakav pristup usporedbi dvaju zemalja istog naroda zanimljiva je primjena komparacije u historijskoj znanosti. Posebice kada se uzme u obzir različitost sustava vlast u tim zemljama.

Ovo djelo zasigurno daje dobar uvid u rudarenje u srednjoj Europi kroz stoljeća. Iako posljednji esej vremenski odskače od ostalih eseja, interesantan je baš zato što obrađuje novije rudarstvo koje je potaknuto utrkom za oružjem tijekom Hladnog rata. Samo štivo zanimljivo je i baš zbog vremenskih razlika može privući različite povjesničare s različitim afinitetima.

Marko BALAŠKO

EMMETT ROB, FRANK ZELKO, »MINDING THE GAP: WORKING ACROSS DISCIPLINES IN ENVIRONMENTAL STUDIES,« RCC PERSPECTIVES, NO. 2., 2014.

Suvremeno je doba donijelo nove ekološke probleme, a paralelno sa njima i potrebu da se rješavanju problema pristupi iz druge perspektive. Upravo je ovaj problem postao baza za pisanje zbornika »*Minding the Gap: Working Across Disciplines in Environmental Studies*«, izdanog 2014. godine u drugom broju. Akademici započinju rad u različitim disciplinama, prelazeći pritom okvire vlastite znanstvene discipline. Danas, u 21. stoljeću započinje rad sa botaničarima, književnim kritičarima, prirodnim znanostima uopće. Upravo je ovaj interdisciplinarni pristup omogućio duboko prožimanje problematike i pisanje opsežnijih, ali vjerodostojnijih studija upotpunjenih nizom činjenica, eksperimenata i interpretacija, nadilazeći pritom domenu povijesne znanosti i dajući joj novu dimenziju. Kao što je istaknuto u *Uvodu*, cilj je ovog zbornika potaknuti razgovor, upoznavanje i križanje prirodnih i humanističkih znanosti u svrhu evolucije akademske zajednice. Osim stvarnih primjera, anegdota i vlastitih definicija koje pojedinih autora u narednih trinaest članaka, časopis je kao primarni cilj imao predstaviti pojmove »*interdisciplinarnosti, multidisciplinarnosti i transdisciplinarnosti*«, navesti prepreke zbog kojih se ovi modeli i metode izbjegavaju ili pak koriste, ali i naglasiti veliku učinkovitost i primjenjivost ovih strategija.

U prvom članku A. Ivakhiva pod naslovom »*The Discipline of Intercipline*«, autor ističe kako »*s pojavom novih problema stari alati nisu dovoljni za njihovo rješavanje*«. Upravo u interdisciplinarnosti pronalazi adekvatnu metodu za rješavanje niza fenomena, ali i navodi kako je za takav pristup potrebno istupiti iz komfort zone vlastite discipline i uploviti u onu drugu, najčešće nepoznatu. Osim segregiranosti humanističkih i prirodnih znanosti, kako bi se omogućili višperspektivni pogledi znanost

Ekonomaska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

Iz povijesti okoliša rijeke Drave
From the Drava River's Environmental History

Volumen XIII / Broj 13
Zagreb - Samobor 2017
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/4092-148, fax: +385/1/4092-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moacanin,
Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - president/predsjednik (Zagreb), Daniel Barić (Le Havre-Pariz, Francuska), Slaven Bertoša (Pula), Zrinka Blažević (Zagreb), Tatjana Buklijaš (Auckland, New Zealand), Ljiljana Dobrovšak (Zagreb), Goran Đurđević (Požega), Josip Faričić (Zadar), Borna Fürst Bjeliš (Zagreb), Boris Golec (Ljubljana, Slovenija), Hrvoje Gračanin (Zagreb), Paul Hirt (Tempe, SAD), Andrej Hozjan (Maribor, Slovenija), Egidio Ivetic (Padova, Italija), Silvije Jerčinović (Križevci), Karl Kaser (Graz, Austrija), Isao Koshimura (Tokio, Japan), Marino Manin (Zagreb), Christof Mauch (München, Njemačka), Kristina Milković (Zagreb), Ivan Mirnik (Zagreb), Mirjana Morosini Dominick (Washington D.C., SAD), Géza Pálffy (Budimpešta, Mađarska), Daniel Patafta (Zagreb), Hrvoje Petrić (Zagreb), Lajos Rácz (Szeged, Mađarska), Gordan Ravančić (Zagreb), Marko Šarić (Zagreb), Mladen Tomorad (Zagreb), Jaroslav Vencalek (Ostrava, Češka), Milan Vrbanus (Slavonski Brod, Zagreb), Frank Zelko (Burlington, VT, SAD), Zlata Živaković Kerže (Osijek), Ivana Žebec Šilj (Zagreb)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2017.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH

Print supported by Ministry of science and education of Republic of Croatia

Na naslovnici / Cover:

Veduta Ptuja, foto Nataša Kolar

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT - AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA

Društvo za hrvatsku
ekonomsku povijest
i ekohistoriju

Meridijani
IZDAVAČKA KUĆA

Izdano u Hrvatskoj